

การวิเคราะห์ปรัชญากระบวนการของอัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด

นายจักรแก้ว ตุ่นนาค

002649

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๑

AN ANALYSIS OF ALFRED NORTH WHITEHEAD'S PROCESS PHILOSOPHY

Mr. Chakkaew Tanunath

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts**

**Department of Philosophy
Graduate School**

Chulalongkorn University

1978

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ปรัชญากระบวนการของอัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด

โดย

นายจักรแก้ว ตุ่นนาค

แผนกวิชา

ปรัชญา

อาจารย์ที่ปรึกษา

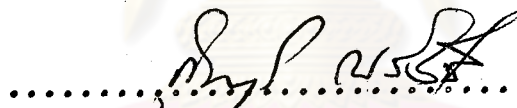
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กীরติ บุญเจือ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ ทุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รั้งษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กীরติ บุญเจือ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา ช่างขวัญยืน)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเสมือนหนึ่งการบุกเบิกปรัชญาลัทธิใหม่ลัทธิหนึ่งที่ยังไม่เคยมีการศึกษากันมาก่อนในแวดวงการศึกษาปรัชญาในภาคภาษาไทย จึงทำให้เนื้อหาของการวิจัยต้องประกอบไปด้วยศัพท์วิชาการใหม่ ๆ และยังมีบางคำที่เป็นที่สะดุดตาซึ่งข้อความที่สำคัญ ๆ ที่ยกมาจากบ่อเกิดปฐมภูมิและบ่อเกิดทุติยภูมิ

หนังสือภาคภาษาอังกฤษที่เป็นบ่อเกิดทุติยภูมิเท่าที่ใช้อยู่ในงานวิจัยนี้นั้นนับว่ามากพอสมควร สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในบางประเด็น แต่ทว่าในการวิเคราะห์และตีความครั้งนี้ ผู้วิจัยก็ได้ยึดบ่อเกิดทุติยภูมิเล่มหนึ่งเล่มใดเป็นหลัก เพราะงานเขียนที่เกี่ยวกับปรัชญาของไวท์เฮดนั้นล้วนขึ้นอยู่กับความสนใจและพื้นฐานของผู้เขียนแต่ละคน การตีความแม้ในเรื่องเดียวกันก็อาจแตกต่างกันออกไปได้อย่างมากมาย และผลงานเหล่านั้นก็มักจะอยู่ในรูปปรัชญาประยุกต์เสียเป็นส่วนใหญ่

การอ่านงานวิจัยในบทที่ว่าด้วยปรัชญาของไวท์เฮดที่ผู้วิจัยได้พยายามคงความเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ของเขาไว้ให้มากที่สุดนั้น ผู้อ่านควรทำความคิดให้เป็นกลาง กล่าวคือ โปรดละแนวความคิดหรือความเชื่อที่มีลักษณะยึดลัทธิทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับศัพท์ออกให้หมดเสียก่อน แล้วค่อย ๆ สร้างความคิดขึ้นใหม่จากวิธีการใช้ถ้อยคำที่เป็นระบบในตัวเองในงานวิจัยชิ้นนี้ล้วน ๆ โดยไม่จำเป็นต้องอิงอาศัยความคิดเดิมที่แฝงติดมากับศัพท์ที่เคยใช้เลย

การใช้ศัพท์ปรัชญาทั่ว ๆ ไปทั้งหมดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยต้นฉบับ สารานุกรมปรัชญา ของ ผ.ศ. กীরติ บุญเจือ เป็นหลักในการเรียบเรียง.

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ปรัชญากระบวนการของอัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด
ชื่อนิสิต นาย จักรแก้ว ตุ่นนาค
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กীরติ บุญเจือ
แผนกวิชา ปรัชญา
ปีการศึกษา ๒๕๒๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปรัชญาของไวท์เฮดโดยตรง การศึกษาเริ่มต้นด้วยการพิจารณาถึงสาเหตุความเป็นมาของความคิดเขา ที่เรียกกันว่า "ปรัชญากระบวนการ" สาเหตุดังกล่าวมีทั้งในแง่ที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ เชิงปรัชญา และเชิงส่วนตัว หลังจากนั้นได้พูดถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๆ บางประการของการวิเคราะห์ปรัชญากระบวนการของไวท์เฮด

แต่เนื่องจากปรัชญากระบวนการเป็นลัทธิปรัชญาที่ยังไม่ค่อยรู้จักกันอย่างแพร่หลายนัก ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีการแนะนำปรัชญากระบวนการ พร้อมทั้งเสนอประวัติปรัชญาสาขานี้โดยสังเขป ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาปรัชญาในเมืองไทยแล้ว ยังจะทำให้การวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบเป็นไปได้อย่างราบรื่นอีกด้วย

ในส่วนที่เป็นปรัชญาของไวท์เฮดโดยตรง ได้มีการแยกไว้อยู่ในอีกบทหนึ่งต่างหาก เพื่อความสะดวกในการเรียบเรียง และเพื่อว่าจะได้เสนอเนื้อหาปรัชญาของเขาได้อย่างเต็มที่ ลักษณะเด่นที่ได้จากการวิเคราะห์ในบทที่สามของงานวิจัยนี้ก็คือปรัชญาของเขาเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ควบคู่ไปกับปรัชญากระบวนการเชิงซ้อนอย่างหนึ่ง

ในการเปรียบเทียบปรัชญากระบวนการด้วยกันนั้นจะมีปรัชญาของไวท์เฮด เป็นแกน เปรียบเทียบกับปรัชญาในแนวนั้นทั้งสมัยโบราณ สมัยใหม่ และร่วมสมัยก็ยาก กับเขา การเปรียบเทียบทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงประเด็นใหญ่ ๆ ที่ปรัชญาในสมัยนั้น ๆ เหมือนและแตกต่างจากแนวความคิดของไวท์เฮดอย่างไรเท่านั้น

การวิเคราะห์ความหมาย "ปรัชญากระบวนการ" ของไวท์เฮดโดยตรง อาจช่วยให้ความหมายต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ใน "ปรัชญา" และใน "กระบวนการ" กระจางแจ้งขึ้นบ้าง การวิเคราะห์ความหมายนี้เป็นกรวิเคราะห์อย่างรวบรัด ซึ่ง ไม่มีแนวของความยุ่งยากดั่งเช่นที่มีอยู่ในบทก่อน ๆ

ในบทสุดท้าย ผู้วิจัยได้ให้ข้อสรุปคร่าว ๆ เท่าที่มองเห็นไว้สี่ข้อ พร้อมทั้ง ได้ชี้ข้อเสนอแนะง่าย ๆ ให้กับผู้อ่านงานวิจัยไว้สี่ประการด้วยกัน.

understood as clearly as possible. One characteristic obtained from the analysis in the third chapter of this research is that his philosophy is a speculative philosophy as well as a complex process philosophy.

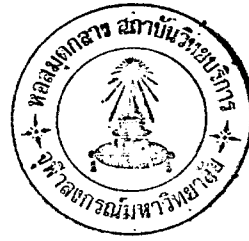
In the comparative analysis with the other process philosophies, Whitehead's philosophy is taken as core. The comparisons are made with the ancient, the modern, and the contemporary examples in the same field, to show how they are like or unlike Whitehead's thought.

The chapter on the analysis of meanings involved in Whitehead's "process philosophy", is to elucidate the confused meanings inhered in "process" and in "philosophy". It is comprehensive and not so complex as in the preceding chapters.

The last chapter of this Thesis is destined to state four general conclusions and express four simple reflections as well.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิรติ บุญเจือ ผู้ควบคุมงานวิจัย
ชั้นนี้โดยตรง ขณะเดียวกันก็สำนึกในความอุตสาหะของท่านที่ได้กรุณาตรวจทานแก้ไข
ข้อไขข้อไขความและการใช้ภาษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างละเอียด ยิ่งกว่านั้น ท่านยัง
ได้ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ตลอดจนคำสอนที่มีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย ส่วนข้อผิดพลาดซึ่งมี
โอกาสเป็นไปได้ เสมอในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นเชิงปรัชญา และข้อบกพร่องอื่น ๆ
ทั้งหมดนั้นย่อมเป็นของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว

ศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ วิศทเวทย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร
ณ รังษี ทั้งสองท่านก็มีพระคุณต่อผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ในฐานะที่ได้ประสิทธิ์ประสาท
ความรู้ความสามารถให้จนผู้วิจัยรู้จักที่จะวิเคราะห์ประเด็นปัญหาปรัชญาต่าง ๆ ได้
ด้วยตัวเอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา ช่างขวัญยืน ก็เป็นผู้รู้จักท่านหนึ่งที่ได้กรุณาให้
คำแนะนำอันมีประโยชน์แก่ผู้วิจัย และได้มีส่วนช่วยในการทำให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์
ขึ้นอีกเป็นอันมาก

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ คุณนันทนา ชวานุชิต น้องสาวของผู้วิจัยเอง ที่ได้
ช่วยพิมพ์ตีพิมพ์ภาษาอังกฤษในต้นฉบับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ทุกตัวอักษร.

สารบัญ

หน้า

คำนำ	๗
บทคัดย่อภาษาไทย	๓
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
บทที่	
๑ บทนำ	๑
๒ ปรัชญากระบวนการ	๑๑
๓ ปรัชญากระบวนการบริสุทธิ์	๔๐
๔ ปรัชญากระบวนการเปรียบเทียบ	๖๕
๕ การวิเคราะห์ความหมาย	๘๕
๖ สรุปผลของการวิจัยและขอเสนอแนะ	๑๐๑
บรรณานุกรม	๑๐๔
ประวัติ	๑๐๘

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย